

AMERİKAN BOARD'UN SÜRELİ YAYINI THE MISSIONARY HERALD'IN GÖZÜYLE MİLLÎ MÜCADELE VE MUSTAFA KEMAL PAŞA (1919-1923)

THE NATIONAL STRUGGLE AND MUSTAFA KEMAL PASHA THROUGH THE EYES OF AMERICAN BOARD'S PERIODICAL, THE MISSIONARY HERALD (1919-1923)

Doç. Dr. Zeynep İSKEFİYELİ

Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü,
zcumhur@sakarya.edu.tr
Sakarya / Türkiye
ORCID: ORCID: 0000-0002-3841-815X

Özet

*American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM), 1810 yılında Boston'da kurulan ve Amerika Birleşik Devletleri dışında misyonerlik faaliyetlerini yürütmek amacıyla oluşturulmuş bir örgüttür. Misyonerlik faaliyetleri, özellikle XIX. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan dini uyanış dönemlerinin etkisiyle hız kazanmıştır. ABCFM, New England bölgesinin dinî uyanışlarının merkezi olarak ortaya çıkmış ve bu bölgeden dünya çapında misyonerler göndererek faaliyetlerini genişletmiştir. Örgüt, Hindistan, Ortadoğu, Anadolu ve Balkanlar gibi bölgelerde, özellikle de Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde önemli bir etki alanına sahiptir. Bu misyonerler, kendilerine verilen talimatlar doğrultusunda görev yaptıkları bölgelerin detaylı raporlarını düzenli olarak Amerikan Board'a iletmekte ve bu bilgiler *The Missionary Herald* adlı aylık dergide yayımlanmaktaydı. *The Missionary Herald*, ABCFM misyonerlerinin dünya çapındaki faaliyetleri hakkında detaylı bilgiler, istatistikler, haberler ve raporları içeren bir dergi olarak önemli bir rol oynamıştır. Dergide, misyonerlerin bölgeye özgü coğrafi, kültürel ve sosyal özellikleri yanı sıra ekonomik durumları, eğitim, sağlık, ulaşım ve diğer faaliyet alanlarıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu makalede, ABCFM'nin Türkiye'deki faaliyetleri, *The Missionary Herald* dergisinin 1919-1923 yılları arasında taranan sayıları üzerinden incelenecektir. Bu dönemdeki haberler, raporlar, makaleler ve mektuplar aracılığıyla, özellikle Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele sürecine dair misyonerlerin Türkiye'deki gelişmelere bakış açıları izah edilmeye çalışılacaktır. Bu değerlendirme, ABCFM'nin Türkiye'deki misyoner faaliyetlerinin evrimini anlamamıza katkı sağlayacaktır.*

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, Amerikan Board, The Missionary Herald, Türkiye, Mustafa Kemal Paşa.

Abstract

The American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) was an organization founded in Boston in 1810 to carry out missionary activities outside the United States. Missionary activities gained momentum especially in the early nineteenth century with the impact of the religious revival periods that emerged in the United States.

The ABCFM emerged as the center of religious awakenings in the New England region and expanded its activities by sending missionaries around the world. The organization had a significant sphere of influence in regions such as India, the Middle East, Anatolia and the Balkans, especially within the borders of the Ottoman Empire. In accordance with their instructions, these missionaries regularly submitted detailed reports of the regions where they served to the American Board and this information was published in the monthly magazine The Missionary Herald, which played an important role as a magazine containing detailed information, statistics, news and reports on the activities of ABCFM missionaries around the world. The magazine contains information on the geographical, cultural and social characteristics of the region, as well as the economic situation, education, health, transportation and other fields of activity of the missionaries. In this article, the activities of the ABCFM in Turkey will be analyzed through the issues of The Missionary Herald between 1919 and 1923. Through the news, reports, articles and letters of this period, the perspectives of the missionaries on the developments in Turkey, especially on Mustafa Kemal Pasha and the National Struggle, will be tried to be explained. This evaluation will contribute to our understanding of the evolution of the ABCFM's missionary activities in Turkey.

Keywords: Missionary, American Board, The Missionary Herald, Turkey, Mustafa Kemal Pasha

Giriş

Osmanlı topraklarına ayak basan ilk Protestan misyoner, 1815 yılında Mısır'a gönderilen İngiliz "Church of Missionary Society"e bağlı bir papazdı. Onu, kısaca ABCFM ya da BOARD diye anılan "American Board of Commissioners for Foreign Missions" adlı Amerikan misyoner örgütü takip etti (Yavuz, 2019: 2069). Kuruluş devresine baktığımızda başlangıçta İngiltere'deki misyoner teşkilatlarından destek aldığı açık olan ABCFM'nin ilk faaliyet alanlarından biri Filistin oldu. Örgüte bağlı Pliny Fisk ve Levi Parsons isimli iki misyoner 31 Ekim 1819'da aldıkları talimatlarla beraber yola çıktılar (Aksu, 2015: 15-17). Fisk ve Parsons Osmanlı topraklarında Amerikan misyonerliğinin başlatıcısı oldular. Öncü misyonerler müteakiben, teşkilatlanacakları bölgeler hakkında detaylı bilgiler elde ederek yeni stratejiler belirlemek amacıyla hedef kitle olarak gördükleri topluluklara yönelik uzun araştırmalar yapma kararı aldılar (Yavuz, 2015: 649). Bu çerçevede ABCFM üst yönetimi ilk olarak 1829 yılında Eli Smith ile Harrison G. O. Dwight adlı iki misyoneri araştırma gezisi için Anadolu'ya gönderdi (Yetkiner, 2008: 135). Bu gezi esnasında özellikle Ermenilerin yoğun olarak bulunduğu bölgeler tercih edilmiş ve bu yerlerin coğrafi, sosyal, ekonomik, kültürel özellikleri, nüfus ve iklim bilgileri tespit edilmişti (Smith, 1833). Misyonerler "Cahil halk yer altında yaşıyor, yer altındaki kiliselerde ibadet ediyor ve cahil papazlar tarafından yönetiliyorlardı" dedikleri ve batıl inançlara, sahte azizlere ibadet ettiklerini düşündükleri Ermeni Kilisesi'ne yönelmişlerdi (Henze, 1984: 173). Çünkü Müslüman Türklerin din değiştirmeleri hususunda büyük engeller vardı. Ayrıca Ermeni Kilisesi'nde reformlar yapmak suretiyle, Türklere de saf Hıristiyanlığın yaşayan bir örneğini göstermek istiyorlardı (Mirak, 1983: 23). Öyle ki artık misyonun resmi adı bile Ermeni Misyonu olmuştu. İstanbul ise bu misyonun merkeziydi. 1839'da 5 olan misyoner istasyonu sayısı 1870 yılında 17'ye ulaşmış, bunlara bağlı uç-istasyonların sayısı ise 180'i aşmıştı (Kocabaşoğlu, 2000: 69). Böylece Anadolu ABCFM tarafından tamamen kuşatılmış bulunuyordu (Yücel, 2005; Yıldız, 2015).

Misyonerlerin Türkiye'deki faaliyetlerini şu ana başlıklar altında toplamak mümkündür. Bunlar, Protestan vaazları ve dini faaliyetler, eğitim faaliyetleri, sağlık hizmetleri, İncil çevirileri ve yayın ve toplumsal yardım çalışmaları idi (Bliss, 1891: 423a). Misyonerler, bir yandan yerel dilleri öğrenmeye çalışıyor, dini içerikli kitaplar ve İncil çevirileri hazırlıyor, diğer yandan da her türlü dini seminer, konferans gibi çalışmalarını yürütüyorlardı. Ermenilerin milli bilinçlerini anadilleri sayesinde kazanabileceklerini düşünen misyonerler bu yolda faaliyet göstermişler ve bu çerçevede Ermeni tarihi ile ilgili kitaplar yayınlamışlardı (Chamich, 1827). Ermenilerin dini durumları ile çok fazla ilgilenmiş olan misyonerler onların kutsal dini kitapları temin etmeleri için de yoğun bir çaba sarf etmişlerdi.

Hazırladıkları İncil çevirilerini dağıtan misyonerlere bu dönemde Ermeni din adamları tepki göstermemiş ve büyük bir kısmı bu çalışmalarını onaylar görünmüştü (Dwight, 1850: 7-10). Ancak misyonerler kısa bir süre içinde anladılar ki okuma yazma bilmeyenlere İncil dağıtmanın hiçbir faydası yoktu. Osmanlı Devleti'nde her din, mezhep ve ulustan insanın en önde gelen ihtiyaçlarından birisi eğitimdi. Bu yüzden misyonerler faaliyetlerinin önemli bir kısmını eğitime yönelterek başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun pek çok şehrinde okullar ve kolejler kurmaya başladılar. Eğitim faaliyetleri genellikle Hristiyan öğretileriyle bütünleştirilmiş bir müfredat içeriyordu. Misyonerler, bir yandan da sağlık hizmetlerini teşvik ederek, hastaneler kurarak ve tıbbi yardım faaliyetlerinde bulunarak Osmanlı topluluklarına daha kolay yaklaşabileceklerini keşfettiler (Yavuz, 2020: 1064). XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Osmanlı yönetimi, misyoner faaliyetlerinin Osmanlı toplumunda olumsuz etkilerini fark etmeye başlamış olmasına rağmen, misyonerler vilayetlerde Amerikan konsoloslarının, İstanbul'da Amerikan elçiliğinin ve sonuç olarak Amerikan hükümetinin koruma ve himayesi altındaydılar. (Yavuz, 2016: 75-78). Osmanlı yönetimi zamanla misyoner faaliyetlerine daha fazla kısıtlama getirmiş olsa da misyonerler, Amerikan konsoloslukları ve elçiliği tarafından sağlanan hukuki güvence altında faaliyetlerini genişleterek sürdürdüler. Tüm bu faaliyetlerin kamuoyuna duyurulmasını mümkün kılan ise teşkilatın süreli yayın organı olan *The Missionary Herald* dergisiydi.

***The Missionary Herald* Dergisi**

Osmanlı topraklarına gönderilen ilk misyonerlere verilen talimatlara bakıldığında misyonerin Osmanlı toplumuna ve coğrafyasına dair akla gelebilecek ne varsa görmesi, öğrenmesi ve yazması birincil vazifesiydi. Osmanlı toplumsal yapısından, yöneticilerin karakterine, cemaat ve kilise yapılanmalarından, bunların sayı ve nüfuzlarına, doğal kaynaklardan ve bitki örtüsünden arkeolojik kalıntılara, konuşulan dillerden insanları bir arada tutan sosyal bağlara kadar her şeyin rapor edilmesi gerekiyordu (Aksu, 2015: 16-17). Dolayısıyla misyonerler için yaptıkları faaliyetlerle ilgili olarak raporlar, günlükler tutmak, bunları düzenli olarak merkeze bildirmek bir sorumluluk ve misyonerliğin vazifelerinden biri haline geliyordu. ABCFM, misyonerlerin yaptığı yıllık toplantıları, hazırladıkları raporları belli aralıklarla yayınladığı gibi misyonerlerin faaliyetlerini düzenli olarak duyurmak adına süreli yayınlar da çıkarmaya başladı. Bunlardan en çok bilineni bugün özellikle ABCFM misyoner teşkilatı ile ilgili araştırma yapanların da sıklıkla başvurduğu *The Missionary Herald* dergisi idi.

The Missionary Herald, ABCFM tarafından yayımlanan ve Hristiyan misyonerlik faaliyetleri hakkında bilgi veren ilk dergi olarak bilinmektedir. Aslında bu dergi, 1805'ten 1820'ye kadar Jeremiah Evarts tarafından derlenen aylık dini bir dergi olan *The Panoplist*'in devamı niteliğindedir. Dergi, ABCFM'nin faaliyetlerini desteklemek, misyonerlerin deneyimlerini paylaşmak ve Amerika'daki Hristiyan topluluklarını misyonerlik faaliyetleri konusunda bilgilendirmek amacıyla kurulmuştu (Phillips, 1969: 291-292). *The Panoplist*'in ilk sayısının tanıtım kısmında derginin bir yıllık tecrübe testine tutulduğu, alınan onaylama ve himayeler sonucunda editörlerin son derece memnuniyet verici fakat bir o kadar da zahmetli ve sorumluluk isteyen bir taahhüde giriştikleri belirtiliyordu. Derginin Protestanlığa ait gerçeği korumak ve yaygınlaştırmak için tasarlandığı vurgulanıyordu. Bu ilk değerlendirmelerin ardından 1805-1808 yılları arasında *The Panoplist or the Christian's Armory* adıyla yayımlanan dergi 1808-1812 yılları arasında *The Panoplist and Missionary Magazine United* ismiyle yayımlandı. Derginin "*An Association of Friends to Evangelical Truth*" tarafından idare edildiği ve "*The Massachusetts, Hampshire, Berkshire, Maine ve Rhode Island Missionary Societies*"'in himayesinde olduğu belirtiliyordu. Dergi, 1812-1817 yılları arasında *The Panoplist and Missionary Magazine* olarak isimlendirildi. 1818 Ocak ayından itibaren ise *The Panoplist and Missionary Herald* adıyla yayımlanmaya devam etti. 1821 yılındaki 17. ciltten itibaren artık derginin adı *The Missionary Herald* olarak yayımlandı. Dergide Jeremiah Evarts ile birlikte Samuel Worcester'in ismi de zikredilmeye başlamıştı (Kotze, 1950: 6; Phillips, 1998: 514).

Temelde ABCFM'nin resmi yayın organı olan *The Missionary Herald* dergisi Amerika'daki birçok Hristiyan için dünyaya açılan bir pencere gibiydi. Bu dergi, ABCFM'nin dünya geneline yayılmış çok farklı misyon bölgelerinden misyonerlik faaliyetleri hakkında haberler, raporlar, öyküler ve diğer ilgili içerikleri okuyucularına sunma amacı taşıyordu. İncil'in bu uzak coğrafyalar üzerindeki etkileri uzun uzadıya makalelerde, misyoner rapor ve günlüklerinde, gezi ve seyahat notlarında ele alındı. Radyo, televizyon ve internet gibi günümüz iletişim imkânlarının henüz olmadığı günlerde bu tür misyonerlik raporları birçok Amerikalı için dünyanın geri kalanını tanıma fırsatı idi. Yayınlanan haber ve raporların muhtevisiyatı ilk yıllardan itibaren biçimini muhafaza ederken, sadece zaman içinde önce gravürler daha sonra da fotoğraflar dergiye dâhil oldu. Dergi, Amerikalı Hristiyanları, dünya genelindeki misyonerlik faaliyetlerine katkıda bulunmaya teşvik etmek ve onları bu mücadelede bilgilendirmek amacıyla kurulmuştu. Misyonerlerin hikayelerini, deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları içeren makaleleri ile *The Missionary Herald*, okuyucularını dünya genelindeki Hristiyanlık hizmetinin bir parçası olmaya davet ediyordu.

Dergide ilk sayıdan itibaren değişmeyen hususlar olarak ABCFM'nin dünya genelinde faaliyet gösteren misyonları, bu misyonlarda görev yapan misyonerlerin ve yerel yardımcılarının isimleri zikredilerek başlıyordu. Teşkilatın Boston'daki merkezinde yer alan komitenin toplantıları ve bu toplantılar neticesinde aldıkları kararlar duyurulurdu. İlerleyen yıllarda içindekiler ve index kısımları da dahil edilen dergide bütün misyon bölgelerindeki faaliyetleri ve çalışmaları özetleyen yazılar, misyoner mektupları ve raporları, uzun yıllar görev yapmış misyonerlerin makaleleri, hayatını kaybeden misyonerlerin biyografileri, misyon bölgelerinden ilginç bulunan haberler ve gelişmeler, misyonerlerin sağlık ve eğitim alanındaki faaliyetleri, misyon bölgelerini gösteren haritalar, çeşitli çizimler daha sonraları fotoğraflar eklemek suretiyle aktarılmıştır. Misyon bölgeleri için toplanan yardımlar, basılan ve dağıtılan İncil ve kutsal metinlere ait sayısal veriler de zaman zaman dergide yer almaktaydı. ABCFM'nin yayınladığı kitap ve broşürlere dair reklamlara da rastlanmaktaydı. Bu içeriğiyle ve esasen 1805 yılındaki başlangıcından itibaren 1961 yılına kadar aralıksız olarak yaklaşık 156 yıl boyunca yayımlanan dergi sadece misyoner teşkilatı üzerine yapılan çalışmalar için değil misyonerlerin görev yaptığı dünyanın çok farklı yerleri hakkında yapılan çalışmalar için de mühim bir başvuru kaynağı olma özelliği taşımaktadır.

The Missionary Herald, ABCFM'nin resmi yayını olarak 1805-1961 yılları arasında aylık olarak yayımlanmaya devam etti. Hristiyan misyonerlik faaliyetlerine odaklanarak dünya genelindeki gelişmeleri, misyoner projelerini ve sahadaki deneyimleri detaylı bir şekilde aktardı. Misyonerlerin yazıları, mektupları ve günlükleri aracılığıyla sahadaki misyoner faaliyetlerini düzenli olarak haber veren dergi, aynı zamanda misyonerlerin görev yaptığı farklı coğrafyalar, kültürler hakkında bilgiler sunarak, Amerikan misyonerlik hareketinin tarihine dair zengin bir kaynak oluşturmuştur. 1961 yılında ABCFM resmi olarak faaliyetlerine son vererek başka bir örgüt olan *United Church Board for World Ministries* (UCBWM) ile birleşmesi sonucunda *The Missionary Herald* dergisinin de yayını sona ermiştir.

***The Missionary Herald*'da Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Paşa**

ABCFM misyonerleri, Osmanlı Devleti'nin kozmopolit bir yapıya sahip olması, gösterdiği hoşgörü ile azınlıklara tanıdığı geniş haklar ve yabancı devletlere verilen kapitülasyonlar sayesinde geniş imkanlara ulaşmış ve bu sayede Osmanlı coğrafyasındaki faaliyetlerini genişletebilmişlerdir. 1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı'nın eşliğinde, Amerikan Board'un bu geniş bölgedeki girişimleri arasında 450 okul, 9 hastane, 10 dispanser ve birkaç matbaa bulunmaktaydı. Board'un bu dönemde dünya çapındaki faaliyetlerinin yaklaşık üçte biri burada yoğunlaşmıştı ve ABCFM, bölgedeki şüphesiz en önemli Amerikan varlığı konumundaydı (dlir.org.). Kaldı ki Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti, İttifak Devletleri; ABD ise İtilaf Devletleri yanında yer almasına rağmen birbirlerine doğrudan savaş ilan etmemişlerdi ki bunda çok uzun yıllardır Osmanlı coğrafyasında faaliyet yürüten ABCFM misyonerlerinin tesiri büyüktü.

Misyonerler tarafından Amerikan Dışişlerine sunulan raporlarda bölgedeki faaliyetleri şu şekilde aktarıyordu: “ABD'nin eğitim faaliyetleri kapsamında kurulan okullar ve misyonerlik çabaları, Türkiye için köklü ve faydalı bir etki bırakmıştır. Bu okulların masrafları için şimdiye kadar yaklaşık 20 milyon dolar harcadık. Bölgedeki Amerikan etkisini artırmak amacıyla birçok yetenekli insan ve uzman bu çabaya katıldı. Doğrudan bir çatışma, yıllardır bu bölgeye harcadığımız paranın ve emeğin boşa gitmesine neden olabilir. Ayrıca, gelecek hedeflerimize büyük katkı sağlayabilecek bu kuruluşların zarar görmesi, politik durumumuzu olumsuz etkileyebilir. Görünen o ki, Amerika'nın Türkiye'ye duyduğu sempatiyi koruması ve kullanması hem gelecekteki planlarımız hem de mevcut çıkarlarımız açısından önemlidir.” (Kaya, 2019: 545). Savaş dolayısıyla kısmen bölgeden ayrılan misyonerler yeniden görev yerlerine dönebilmeyi ve ABCFM'de savaşın ardından bölgedeki çalışmalarını sürdürebilmeyi hedefliyordu. 1919 Şubat'ında *The Missionary Herald*, Amerikan Board'un Türkiye'deki misyonerleri olan kadın ve erkeklerin tek bir çığılığı var diyordu: “Bir an önce geri dönüp yardım ve yeniden yapılanma çalışmalarına katılalım”. Ve oldukça umutlu bir şekilde, birkaç hafta içinde hemen hemen hepsinin gitmesinin önünün açılacağına inandıklarını söylüyordu (TMH, February 1919: 51). Misyonerler açısından en önemli sorun, Türkiye'deki misyonerlerini sahaya geri döndürmek ve sağlıklı bir şekilde yaşamalarını, etkili bir şekilde çalışmalarını sağlamaktı.

Misyonerler artık Osmanlı tarihinde bir çağın kapandığını söylüyorlar, bağımsız bir Türkiye kalsın ya da kalmasın, Fatımilerin, Kürtlerin ve Moğolların dönemi gibi Osmanlı Türklerinin döneminin de geçtiğini düşünüyorlardı (TMH, February 1919: 86). Türk milletinin tam bağımsızlığını ve egemenliğini koruma gayesiyle 1919 yılında Mustafa Kemal önderliğinde başlayan Milli Mücadele hareketi misyonerler için beklenmeyen bir gelişmeydi. “Türkiye’de Neler Oluyor?” başlıklı bir yazıda “General Harbord’un resmi olarak yayınlanacak olan raporunu merakla bekliyoruz, ancak bu arada özel kaynaklardan bize büyük ilgi uyandıran bazı haberler ulaştı” denilerek Türkiye’deki durum aktarıyordu. Ekim 1918’de İtilaf Devletlerine boğun eğen Türk Hükümeti’nin artık devrildiği vurgulanıyordu. Mustafa Kemal’in adı zikredilmeksizin Anadolu’nun neredeyse tamamının, başında “Enver Paşa’nın eski generallerinden” birinin bulunduğu askeri bir otoritenin kontrolü altında olduğu belirtiliyordu. Bu yeni hükümetin tüm egemenlikleri ve tüm toprakları üzerinde hakimiyetini sürdürmek için savaşımaya kararlı olduğu vurgulanıyordu. Bu durumun ise Wilson Prensiplerine ve Müttefiklerin temmuz ayında Paris’te Türk delegelerine verdiği kesin cevaba karşı çıkmak olduğu söyleniyordu. Yeni hükümetin amacını gerçekleştirmek için bir savaş gücü hazırladığı ve Merzifon’dan Amerika’ya yeni dönen eski bir İtilaf temsilcisinin bildirdiğine göre birliklerin talim yapmakta oldukları ve erkeklerin titizlikle orduya alındığı belirtilerek, bu askeri faaliyet ve birliklerinin yetiştirilmesinin mütareke şartlarının doğrudan ihlali olduğu vurgulanıyordu. Yazıda ayrıca Anadolu’da bulunan İngiliz müfrezelerinin takviye edilmediği, hatta geri çekildikleri söylenerek müttefiklerin Türkiye’deki bu tür faaliyetleri durdurmak için baskı yapmak yerine onların da geri çekilmeleri eleştiriliyordu. Ermenilerin ülkeyi aceleyle terk ettikleri ve bu konuda neden hiçbir şey yapılmadığı soruluyordu. Avrupa’nın Amerika’nın harekete geçmesini beklediği, Amerika’nın ise konuyla ilgilenmediği ve sonuç olarak bu duruma sadece yeni Türkiye’nin sevindiği belirtiliyordu. Yazı büyük bir sitemle sona eriyordu: “Her geçen gün Türk ordusu güçleniyor, her geçen gün Ermeniler azalıyor ve her geçen gün intikam korkusuyla belirsiz bir geleceğe itiliyor.” (TMH, January 1920: 36).

The Missionary Herald dergisinde Mustafa Kemal adı derginin 1920 yılı sayılarında geçmeye başlamakta ve kendisi Türk milliyetçi hareketinin lideri olarak zikredilmektedir. Zira bu tarihlerde Millî Mücadele için ilk adımlar atılmış kongreler yoluyla teşkilatlanma sağlanmaya başlamıştı. Bütün bu olaylar gelişirken Batı Anadolu’da Yunun işgali genişliyor, Güney ve Güneydoğu Anadolu’da ise mücadele Ermenilerle beraber bölgeyi işgal eden İngiliz ve Fransızlara karşı veriliyordu.

Dergide, artık Anadolu'daki hareketin Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Türk milliyetçileri tarafından yürütüldüğüne vurgu yapılmaktaydı. Bu çerçevede 1920 Nisan sayısında "Editör Notları" başlığı altında yayımlanan makalede olaylar şu şekilde aktarılmıştır: "*Bugün Türkiye'deki meseleler bir yıl öncesine göre çözümden daha uzak görünüyor. İstanbul limanı müttefiklerin savaş gemileriyle, sokakları da onların askerleriyle dolup taşarken, Milliyetçi Türk Partisi'nin kendi kendini tayin etmiş lideri Mustafa Kemal Paşa, Ankara'daki başkenti ile Anadolu'nun büyük bir bölümünü kontrol altında tutmaktadır. Etrafına hatırı sayılır bir ordu toplamış olup, bu ordunun bir kısmı Toros Dağları'nı aşmış ve İngilizlerin kısa süre önce kendilerine teslim ettiği Kilikya bölgesinde Fransızlara karşı faaliyet göstermektedir.*" Maraş Savunması'ndan bahsedilerek Fransız birliklerinin şehri terk etmek zorunda kaldıkları söyleniyordu: "*Maraş'taki Fransız kuvvetleri, Hıristiyan kadınlara, çocuklara ve mültecilere herhangi bir koruma sağlayamayacak derecede savunmada kaldılar, ancak sonunda şehri ve çevre kasabaları silahlı yerel Müslüman nüfusun ellerine bırakarak geri çekilmek zorunda kaldılar.*" Yazının devamında Maraş Savunması sırasında ve Fransızların bölgeden çekilmelerinden sonra özellikle bölgede görev yapan Amerikalı misyonerlerin durumuna da dikkat çekilerek; "*Tespit edilebildiği kadarıyla Amerikalılara yönelik herhangi bir saldırı söz konusu olmamıştı ve hatta Mustafa Kemal tüm Amerikalıların korunması yönünde emir verildiğini açıklamıştır. Fransız askeri güçleri Amerikan misyon yerleşkesini işgal etti ve sonuç olarak Fransızlar kaldığı sürece oradaki herkes ateş altındaydı.*" denilmekteydi (TMH; April 1920:165).

İstanbul'un işgali ve Meclis-i Mebusan'ın dağıtılmasının ardından İstanbul'da bulunan İtilaf Devleti temsilcilerinin baskıları da çoğalmıştı. Bir an önce barış antlaşmasının İstanbul'daki hükümete imzalatılmasını istiyorlardı. *The Missionary Herald* da Anadolu'daki Kuvâyi Millîye ve Mustafa Kemal önderliğindeki Millî Mücadele hareketinin devlete ve Halife'ye isyan çıkarttıkları gerekçesiyle öldürülmelerine dair fetvanın yayınlanmasından bahsederek; "*İstanbul'dan gelen haberler hükümetin içinde bulunduğu çaresiz durumu ortaya koymaktadır. Milliyetçi parti, başkentte reddedilmiş olsa da ülkeyi fiilen kontrol etmektedir. Mustafa Kemal Paşa yasadışı ilan edilmiş olabilir, ancak Şeyhülislam'ın ona karşı kutsal savaş çağrısı hiçbir şey ifade etmemektedir. Bu arada kanunsuzluk, eşkıyalık ve kötü yönetim ülkeyi anarşiye sürüklerken, antlaşmanın askıya alınması yeni komplolara ve artan korkulara yol açmaktadır.*" denilmekteydi (TMH; May 1920: 212). Derginin haziran ayındaki sayısında bir an önce antlaşmanın yapılması çağrısı yinelenmekteydi. "*Müttefikler, Türkiye için hazırladıkları antlaşmayı İstanbul'dan gelen Türk temsilcilerine teslim ettiler. Bu temsilciler şimdi antlaşmayı, dikkatle incelenip tartışılacağı İstanbul'daki hükümete sunmak üzere teslim aldılar. Sonucun ne olacağını kimse tahmin edemez. Belge açıkça Türkiye'nin parçalanmasını ve topraklarının büyük bölümünün Büyük Güçler arasında paylaşılmasını öngörmektedir.*" (TMH, June 1920:255). Bununla beraber artık İstanbul'daki hükümetin ülkenin bütünü temsil etmediği ve Mustafa Kemal ve milliyetçilerin ise böyle bir antlaşmayı imzalamayı kabul etmeyecekleri vurgulanıyordu: "*Ancak hangi güçlerin Türkiye'yi antlaşmayı kabul etmeye ya da kabul edilirse şartlarını yerine getirmeye zorlayacağı belirsizdir. İstanbul ve oradaki hükümet artık Türkiye'nin bütünüyle temastan uzak olduğundan, Mustafa Kemal Paşa ve milliyetçiler Türkiye'nin böyle bir antlaşmayı kabul etmesine karşı çıktıklarından, öyle görünüyor ki antlaşmanın gerçekten kabul edilmesi ya da hükümlerinin uygulanması için İstanbul'un resmi onayından daha fazlası gerekecektir. Çünkü antlaşmanın etkisi, Türkiye'deki farklı unsurları antlaşmanın onaylanmasına karşı sağlam bir muhalefet içinde birleştirmek oldu.*" (TMH, June 1920: 256).

The Missionary Herald bu dönemde iki Amerikalı misyonerin Mustafa Kemal'le olan görüşmesini de nakletmekteydi. Öncü misyonerlerden Orson P. Allen'ın kızı olan Annie T. Allen 21 Aralık 1868'de Harput'ta doğmuştu. Massachusetts'de Mount Holyoke College'den 1890'da mezun olduktan sonra misyonerlik çalışmalarına Bursa'da 1903'te başlamıştı (Polat, 2012: 79). Annie T. Allen, misyoner Dr. William S. Dood ile birlikte Ankara'ya gelerek Mustafa Kemal'le görüşmüş ve cemiyetin gelecekteki çalışmaları için izin istemişti.

Bursa'dan Ankara'ya gelen Annie Allen'in bu görüşmesinden dergi şöyle bahsediyordu: "*Annie Allen kısa bir süre önce Türkiye'nin büyük bölümünün diktatörü Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek için Bursa'dan Ankara'ya gitti. Paşa'yı oldukça sempatik bulan Allen, tüm Amerikalıların ve Amerikan mülklerinin korunacağı konusunda kendisinden güvence aldı. Kendi yetkisi altındaki Ermenilerin korunması için güçlü bir ricada bulundu ve bir Türk'ten bunun yapılacağına dair söz aldı*" (TMH, July 1920:305). Misyonerlerin Anadolu'da endişe duydukları bir diğer konu ise faaliyetlerinin odak noktasını oluşturan Ermenilerin durumu idi. Misyonerler yazılarında, raporlarında sık sık dönemin Türkiye'sindeki siyasi belirsizlikle beraber Ermenilerin durumunun ne olacağına dair düşüncelerini de paylaşmışlardır. "*Türkiye'de kalan Ermenilerin durumu ise neredeyse umutsuz görünüyor... Mustafa Kemal Paşa, Türkiye'nin imparatorluğu üzerindeki kontrolünü sürdürmeye çalışıyor. Near East Relief'in ve misyonerlerimizin Türkiye'de yaşam ve umudu yok olmaktan nasıl korudukları harika bir şey. Hala sorunla mücadele ediyorlar. Ancak durum çok karanlık. Sadece dayanabilir, izleyebilir ve dua edebiliriz*" (TMH, January 1921: 4). Misyonerler faaliyetlerini sürdürebilmek adına Anadolu'daki yeni yönetim ile ilişki kurmaya ve korunma taleplerini iletmeye çalışırken, bölgede yürüttükleri faaliyetlerin en önemli sebeplerinden olan Ermenileri de unutmamışlardı.

Dergi bu yıllarda Mustafa Kemal'i milliyetçilerin lideri ve diktatör olarak tarif ediyordu. Bu dönemde Paşa'ya dair en ilginç haberlerden biri de Tümgeneral James G. Harbord'un "World's Work"un Haziran sayısından aktarılan "Türk Milliyetçilerinin Başı" başlığı altında yayımlanan yazısıdır. Yazıda, öncelikle Mustafa Kemal'in fiziksel özellikleri tasvir edilmiştir; "*Mustafa Kemal Paşa otuz sekiz yaşlarında, kahverengi kısa bıyıkları, soğuk gri gözleri, arkaya doğru taranmış açık kahverengi saçları, çıkık elmacık kemikleri olan, dik yapılı, asker görünümüne sahip genç bir adamdır ve soyunda Çerkez veya başka bir sarışın kanı olduğu açıktır. Oldukça düzgün ve sivil giyinmişti ve dışarıda olduğu gibi evde de fes takan her zamanki Türk'ten farklı olarak, tüm görüşmemiz boyunca başı açık oturdu.*" General Harbord, iki buçuk saat süren görüşmelerinde konuşmanın çoğunu Mustafa Kemal'in yaptığını söyleyerek şöyle devam eder: "*Konuşmaya, Hüseyin Bey aracılığıyla, Milliyetçilerin amaçları, niyetleri hakkında birçok histerik haberin dış dünyaya ulaştığını söyleyerek sohbeti başlattım ve kendisinden bunları bana anlatmasını istedim. Çok rahat ve akıcı konuşuyordu. Olayları tercüman aracılığıyla aktarması düzenli ve mantıklıydı, ancak görünüşe göre büyük bir baskı altındaydı ve oldukça güzel görünen elleriyle sürekli bir dizi tespah çekiyordu ve onları bir an bile sessiz bırakmıyordu. Sonradan öğrendiğime göre yakın zamanda sıtmaya yakalanmış ve görüşmemiz sırasında ateşi varmış. Kişiliği komitedeki arkadaşlarını kolayca etkiliyordu*" (TMH, August 1920: 385). (Tevetoğlu, 1987: 204). *The Missionary Herald* dergisinde yayımlanan bu makalelerden, Amerikalı misyonerlerin bir yandan Mustafa Kemal'i daha yakından tanımaya uğraşırken, bir yandan da Türklere Sevr Barış Antlaşması'nın kabul ettirilmesi ve savaş durumunun sona erdirilmesi arzusunda oldukları görülüyor. Böylece yeniden eski faaliyetlerine geri dönebileceklerini düşünüyorlardı. Bununla birlikte "*savaştan sonra misyonerlik çalışmalarının bu yeni ruhu hesaba katmak zorunda kalacağıının*" da farkındaydılar (TMH, October 1921: 340). "*Milliyetçilik terimi, farklı coğrafyalarda biraz farklı olguları içerebilir, ancak temelde Afrika'dan Çin'e, Hindistan'dan Türkiye'ye kadar dünyanın çeşitli yerlerinde aynı ruhu ifade eder. Türkiye'de, gerçekten de şu anda egemen olan güce isim verir: Mustafa Kemal Paşa'nın başında olduğu Milliyetçi Parti. Bize söylenen, onun motivasyonunun dini fanatizm olmadığı, ancak ülkeye olan sadakat olduğudur; amacı, topraklarını Müslümanlara değil, Türkler için güvence altına almaktır*". (TMH, November 1921: 366). Yazıda, Mustafa Kemal'in liderlik tarzının dini motivasyondan ziyade milli bir perspektife dayandığı, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü koruma amacını güttüğü vurgulanmaktaydı.

Dolayısıyla milliyetçiler tarafından Sevr'in kabulü misyonerlerin bekledikleri kadar kolay olmayabilirdi. "Türkiye Antlaşmayı İmzalıyor" başlığı ile 1920 Eylül'ünde yayımlanan bir makalede de belirtildiği gibi, Osmanlı hükümetinin 10 Ağustos 1920 Salı günü imzaladığı Sevr Antlaşması'nı Mustafa Kemal ve milliyetçi hareketin kabul etmesi mümkün görünmüyordu: *"Nihayet Müttefikler Türkiye'yi kendisine sundukları anlaşmayı imzalamaya zorladılar. Sonra ne olacak? Anlaşma şartlarının uygulandığını kim görecektir? Anadolu'daki Türklerin yüzde 90'ının anlaşmayı küçümseyen ve savaşıma hazırlanan Mustafa'yı takip ettiği belirtiliyor. Ülke Sultan'ın hükümetine direnirken, onun baskı altında hareket ettiğini ve bu nedenle itaat edilmemesi gerektiğini ilan ederken, bir barış dönemi için ne umut var? ...Bu ülkenin mevcut uluslararası krizdeki uzaklığı, Başkan Wilson'un Ermeni topraklarının sınırlandırılmasına ilişkin kararının Mustafa için kabul edilemez olacağı korkusuyla birlikte, misyonerler tarafından hissedilebilecek bir düşmanlık ruhunu kışkırtıyor."* Yazının devamında ise misyonerlerin durumuna atıfta bulunularak, bu zorlu dönemde misyonerlerin, cesur ve güçlü bir şekilde ayakta kaldıkları, sorunlu topraklarda hayırseverler olarak varlıklarını sürdürmekte oldukları belirtilerek gelecekteki günlerin daha iyi olacağı umudunu taşıdıkları söyleniyordu. (TMH, September 1920: 396). "Türkiye'ye Bakış" başlıklı bir başka yazıda ise şöyle deniliyordu; *"Ateş ve kılıç Türkiye'de hala şeytani işlerini yapmaya devam ediyor. Amerikan Board'un Orta Türkiye olarak bildiği bölgede Fransızlar ve Türkler birbirleriyle savaşıyor ve halkları daha fazla sefaletle sürüklüyorlar. Batı Türkiye Misyonu alanında Mustafa Kemal ve onun Milliyetçi takipçileri Yunanlılarla ve karşılaşabilecekleri Müttefik kuvvetlerle ya da Sultan'ın birlikleriyle savaşıyorlar. Ülkede genel bir kanunsuzluk, kuşatılmışlık ve terörizm hüküm sürmektedir ve kimse günün ne getireceğini bilmiyor."* (TMH, October 1920: 440-441). Yine de İstanbul'dan gelen haberlerin, düzenin yeniden tesis edileceğine ve Türkiye'nin resmen kabul ettiği antlaşmanın şartlarına uyacağına dair artan bir umut olduğu belirtiliyordu. Antlaşmanın yürürlüğe girmesinin, Türk hükümeti olarak bilinen yapının fiilen ortadan kalkması anlamına geleceği, mali kontrolün tamamen yabancı güçlerin elinde olacağı, sivil hükümeti de büyük ölçüde kontrol edecekleri vurgulanıyordu. Yazının devamında, başkentte bulunanların, Mustafa Kemal'in, başkentteki hükümet ile İtilaf Devletleri'nde bulunan güçlerin birleşimi sonucu ortaya çıkacak baskıya uzun süre dayanamayacağını düşünmekte oldukları anlatılıyordu. Yunan saldırganlığının, en azından şu ana kadar yararlı bir amaca hizmet ettiği ve devam ettirilmesi halinde, içeride endişe hissi uyandıran Milliyetçi faaliyetlerin üstesinden geleceği söyleniyordu. Misyonerlik açısından bakıldığında ise, yeni rejimde ne ölçüde hareket ve çalışma özgürlüğüne sahip olacakları konusunda bazı endişeleri olduğunu vurgulayan misyonerler "üzerimize düşeni yapmamız" nedeniyle Amerikalıların bir şekilde göz ardı edileceğini ve ayrıca iş dünyasında ve diplomaside az ya da çok rakipleri olan diğer milletlerin yükselişte olacağı gerçeğini kabul etmeleri gerektiği söyleniyordu. *"Miyon faaliyetlerinde ve diğer alanlarda ne ölçüde açık bir kapıya sahip olacağımız henüz son derece zor bir sorudur."* denilerek gelecekle ilgili endişeleri paylaşılıyordu (TMH, October 1920: 440-441). Bu dönemdeki yazılara bakıldığında misyonerlerin Sevr Antlaşması'nın imzalanmasıyla mücadelelerin biteceğine inanmakla birlikte Anadolu'da hızla güç kazanan Millî Mücadele hareketinin ve milliyetçilerin bu antlaşma hükümlerini tanımayacağına dair endişe taşıdıkları anlaşılmaktadır.

Gerçekten de Mustafa Kemal ve milliyetçi hareketin böyle bir anlaşmayı kabul etmesi mümkün değildi. Birinci İnönü Muharebesi'nin kazanılmasıyla birlikte yeni bir sürece girilmiş, İtilaf devletlerinin, Yunanistan'ın Anadolu'daki milli hareketi ortadan kaldırarak, Sevr Antlaşması'nın uygulanacağı ortamı hazırlayacağı konusundaki güvenleri sarsılmaya başlamıştı. Nitekim İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sforza'nın yaptığı öneri kabul edilmiş ve Sevr Antlaşması'nın Londra'da toplanacak bir konferansta yeniden gözden geçirilmesi uygun görülmüştü. İtilaf devletleri her ne kadar Ankara'yı tanımak istemiyorlarsa da bu konferansta Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcilerinin İstanbul delegasyonu içinde bulunmalarını istiyorlardı. Bu çağrının gerçek amacı, zaten zayıf olduğunu bildikleri İstanbul hükümeti ile değil, fakat Mustafa Kemal ile uzlaşmaya çalışmaktı.

Böylece Sevr Antlaşması'nda yapılacak ufak tefek değişikliklerle Mustafa Kemal'i barışa razı etmeye çalışacaklardı (Kurat, 1984: 89). Bu maksatla 21 Şubat 1921 tarihinde toplanan Londra Konferansı sırasında misyonerler Sevr'in kabul ettirilmesi için yapılan bu girişimleri şöyle değerlendiriyorlardı: “Türkiye hakkında söylenecek yeni bir şey yok. Hala bir düzensizlik, çatışma ve korku girdabı içinde. Her şey, *Missionary Herald*'in bu sayısının yayınlandığı sırada toplanan Londra Konferansı'na bağlı. Çünkü bu toplantıda Sevr Antlaşması yeniden ele alınacak; barışın sağlanması için Türkiye'den gerçekten ne isteneceğine; Milliyetçilerin tanınıp tanınmayacağına, toprakların ve "nüfuz alanlarının" paylaşılmasına, ülkedeki gayrimüslimler için ne yapılacağına; Müslüman bir devlette dini azınlıklara hangi hakların tanınacağına karar verilecektir. Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi durum, ülkenin iyiliği için yapılan her girişimi etkilemektedir. Çünkü ülkenin her yerinde fiilen bir savaş hali mevcuttur. Barış antlaşması barışı sağlamadı; kimse onu uygulamaya hazır değildi ve Mustafa Kemal ve takipçileri ona güldüler. Görünen o ki, antlaşmanın çerçevesini çizen güçler şimdi onun yararsızlığıyla yüzleşmeli ve sadece onu gözden geçirmekle kalmayıp, üzerinde anlaşmaya varılan şartların nasıl uygulanacağını da belirlemelidir.” (TMH, March 1921: 77-78). Görülüyor ki misyonerler, Sevr Antlaşması'nın yetersizliği ve uygulanabilirliği konusunda tereddüt etmekteydiler ve antlaşmanın Ankara'daki hükümet tarafından kabul edileceğine ihtimal vermiyorlardı.

The Missionary Herald dergisinde Mustafa Kemal ve Türkiye hakkında yayımlanan makalelerin önemli bir kısmının yazarı ABCFM Sekreteri ve misyoner James L. Barton'dur. Türkiye'de uzun yıllar boyunca misyonerlik faaliyetlerinde bulunan, Harput Fırat Koleji'nin başkanlığını yapan ve bölgedeki olaylara tanıklık eden Barton, eşinin sağlığı bozulmaya başlayınca Amerika'ya döndü ve ABCFM dışişleri sekreteri olarak görev yaptı. *The Missionary Herald* dergisinde yazılar yazdı ve Türkiye'deki olaylar hakkında Amerikan kamuoyunu bilgilendirdi. Misyonerlik faaliyetleri sırasında gözlemlerini ve deneyimlerini paylaştığı pek çok rapor ve kitap yazdı. Barton'un kaleme aldığı “İhtiyaç ve Çağrı” başlıklı yazı misyonerlerin bakış açısını göstermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Barton yazısına devam eden savaş halinin meydana getirdiği sıkıntılara temas ederek başlıyor; “Avrupa fiziksel olarak tükenmiştir. Merkezi Güçler bir yana, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın insan gücü kayıpları dehşet vericidir. Tek bir örnek olarak Fransa'nın nüfusundaki düşüşe ilişkin son istatistiklere dikkat edin. Tüm bunlar Fransa ve İngiltere'nin İstanbul, Suriye, Mezopotamya ve üzerinde önemli ölçüde sorumluluk üstlendikleri diğer bölgelerdeki askeri güçlerini muhafaza etmelerini zorlaştırmaktadır. Ordularındaki askerler arasında göz ardı edilemeyecek bir huzursuzluk var. Mali tükenmişlik de daha az önemli değil. Tüm Avrupa'nın para birimleri o kadar değer kaybetmiştir ki dış ticaret neredeyse yasaklanmış, vergilendirme ise felç olmuştur. Bu gerçekler karşısında İngiltere, Fransa ya da İtalya'nın herhangi bir nitelikte ek sorumluluklar üstlenmesi imkânsız görünmektedir.” 1921 Ekim'inde Fransızlarla anlaşmaya varılmış, bu arada Türk topraklarını işgale müttefiklerine kırgın olarak başlamış olan İtalya'da zaten katı olarak uygulamadığı işgale kendiliğinden son vermişti. Müttefikler arasındaki bu çözülmeye Amerikalı misyonerin rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. “Ülkeler gizli entrikalar içinde birbirlerinden uzaklaşırken idealizm gemi kazasına uğramıştır.” diyen Barton, “Avrupa'da hiçbir ülkenin, başka bir ülkenin önceki taahhütlerine ve hatta imzalanan anlaşmalara sadık kalacağına güvenmediğini söylemek yanlış olmaz” diyordu. Fransa Başbakanı Sevr Antlaşması konusunda Londra'da müttefikleriyle görüşürken, Kilikya ve bu bölgedeki Fransız nüfuz alanı konusunda Mustafa Kemal Paşa ile gizlice pazarlık yaptığını herkesin bildiğini söylüyordu. O dönemde İtalya'nın milliyetçilere silah ve mühimmat sattığını, Mustafa Kemal'in de bunları Kilikya'da Fransızlara, Anadolu'da Yunanlılara ve Ermenistan'da Ermenilere karşı kullandığını iddia ediyordu.

İtalya Başbakanı Kont Sforza'nın mart ayında Londra'da TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey'le birlikte Anadolu'da Müttefiklerle savaşması gereken Yunanlılara karşı entrikalar çevirdiğini, dolayısıyla Avrupa'daki Müttefiklerin birbirinden uzaklaştıklarını vurguluyordu. "*Sevr Antlaşmasını reddeden Mustafa Kemal'in kontrolü altındaki Türkiye, dizginlenemez bir haldedir.*" diyen Barton, İngiltere'nin bunu engellemek için baskı yapmayacağını ve yapamayacağını, Fransa ve İtalya'nın ise kendi alanları dışında olup bitenlerle ilgilenmediklerini söylüyordu. Hırslı ve istekli Yunanistan'ın, acı çeken yurttaşlarının intikamını almak, İzmir ve Trakya'daki hakimiyetini sağlamlaştırmak ve muhtemelen İstanbul üzerinde hak iddia etmek için elinden geleni yaptığını vurguluyordu. "*Türkiye, Batı'nın bölünmüş Müttefiklerine karşı elini güçlendirmek için Trans Kafkasya Bolşevikleriyle kısmi bir ittifak kurmuştur. Türkiye düşmanlarını bölmek için eski taktiklerini izliyor.*" diyordu. Ermeni ve Nasturilerin durumlarına da değinen James L. Barton yazısının devamında, "*Ermenistan ve Ermeniler neredeyse tamamen korumasız bırakılmıştır, kadim Nasturi ırkı hızla yok oluyor, çünkü onu koruyacak bir güç yok*" diyordu. Bununla beraber bütün bu meselelere Amerika'nın müdahil olması durumuna da cevap veriyordu. Tehlikeli durumların önlenmesinin, uluslararası tartışmalara katılım ve bu tartışmaların sonuçlarına dahil olmakla mümkün olduğunu ifade ediyor ve ayrı kalma veya uzak durmanın daha büyük tehlikelere yol açabileceğini söylüyordu (TMH, May 1921: 160-161). James L. Barton'un "İhtiyaç ve Çağrı" başlıklı yazısı, o dönemdeki uluslararası durumu bir misyoner bakış açısı ile ortaya koymaktadır. Barton, Amerika'nın uluslararası meselelere müdahil olmasını savunurken uzak durmak yerine, uluslararası tartışmalara katılımın daha büyük tehlikeleri engelleyebileceğini ifade etmektedir.

Barton'a benzer çıkış yapan bir başka misyoner Dr. James P. McNaughton idi. İstanbul'dan misyonların durumu hakkında bilgi verirken şöyle diyordu; "*Mustafa Kemal'in gücü arttıkça, tüm yabancı birlikler donanmalarıyla irtibat halinde olabilecekleri deniz kıyılarına çekildiler. Bu bölgedeki en güçlü Evanjelik kiliselerimizin ve Bayan Kinney tarafından yönetilen Ermeni kız yatılı okulunun bulunduğu Adapazarı savunmasız bırakıldı.*" (TMH, May 1921: 177). Misyonerlerin bu yazılarından, uzun yıllar faaliyette buldukları yerleri bırakma eğiliminde olmadıkları, Amerikan hükümetinin de desteğini devam ettirmesini istedikleri anlaşılıyor. Amerika'nın özellikle korumasını talep edenler arasında Ermeniler başta yer alıyordu.

"Editör Notları" başlığı altında yer alan bir yazıda; Fransa'nın Türkiye ile 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması ile Kilikya'yı boşalttığı ve Mustafa Kemal hükümetini tanıdığı bildiriliyordu. Bu durum, Adana, Tarsus ve Antep'teki misyonerlerin şimdiye kadar yararlandığı Fransız korumasının geri çekileceği anlamına geliyordu. Yazıda, daha da vahim olanın, Fransızların boşaltmayı önerdiği bu bölgelerdeki Hıristiyan nüfusa şimdiye kadar sağlanan Fransız korumasının kalkacağı endişesi anlatılıyordu. Yazıya bir de İstanbul Ermeni Patriği Zaven adıyla gelen bir telgraf eklenmişti. Buna göre Patrik, "*Ermeni milletinin felaketten kurtulmak için sarsılmaz bir göç etme arzusu vardır. Derhal nakliye gemileri gönderin ve güvenli bölgeleri belirtin. Lütfen elinizden gelen çabayı gösterin*" diyordu (TMH, December 1921: 403). Türkiye'den bir Amerikalı adıyla yayımlanan "Fransızların Kilikya'dan Çekilmesi" başlıklı yazıda aynı endişeleri tekrarlamaktadır: "*Fransızların çekilmesi, Mersin'den Tarsus ve Adana üzerinden Dört Yol'a kadar demiryolu hattı boyunca sükuneti sağlamıştır. Ancak bu çekilme, bölgeyi Kemalistlerin eline bırakacak ve halkı, Milliyetçi liderin "namus sözü" dışında herhangi bir korumadan yoksun bırakacaktır. Bu, kelimenin tam anlamıyla bir grup öfkeli kurdu korkmuş koyunların bekçisi haline getirmektir.*" (TMH, January 1922: 22). Yazıda, Fransızların çekilmesinin bölgede sükuneti sağlamış olsa da aynı zamanda bölgeyi Mustafa Kemal'in kontrolüne bırakarak halkı korumasız bırakacağına dair endişeler ifade edilmektedir. Misyonerler, bu çekilmenin, bölgedeki güvenlik durumunu olumsuz etkileyebileceğinden endişe duymaktadırlar.

The Missionary Herald, "Türkiye'de Huzursuzluk" başlığı altında Fransızların çekilmesinden bir yıl sonra yayınladığı bir başka yazıda; Mustafa Kemal'in, bir yıl önce Fransızlarla gizli bir antlaşma imzalayarak Müttefiklerin birleşik cephesini bozduğunu, bu antlaşmaya göre Fransızların Kilikya'dan çekilerek ayrıldıklarını anlatıyordu.

Paris'te düzenlenen konferanstan da bahseden yazıda, Türk İmparatorluğu sınırları içindeki azınlıkların korunmasının Milletler Cemiyeti'ne emanet edilmesini önerdiği belirtiliyordu. Eğer bu politika Müttefikler tarafından benimsenirse ve Türkiye ile Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilirse, Milletler Cemiyeti'nin Türkiye'de Hristiyan nüfusunu korumak için yeterli bir örgüt kurması için ciddi bir miktarda para gerekeceği vurgulanmıştır. Ancak Milletler Cemiyeti'nin bu amaç için kullanabileceği kaynağı olmadığı bu nedenle, Amerika Birleşik Devletleri'nin, bu sorumluluğu kabul etmesi gerektiği anlatılmıştır. *"Amerika Birleşik Devletleri insanlık ve barış davasına daha iyi ne şekilde hizmet edebilir?"* denilerek bu sorumluluğu alması istenmiştir. Makalenin devamında "Kemalistler ve Misyonerler" başlıklı bölümde, Mustafa Kemal hükümetinin misyonerlere karşı düşmanca bir tutum sergilediği belirtiliyordu. Birçok misyoner, Anadolu'daki istasyonlarından çıkarılmış ve geri dönme talepleri ya yanıtız bırakılmış ya da reddedilmişti. Kemalist politikanın misyoner karşıtı olduğu ve Kemalist hükümetin ülkede misyonerlerin faaliyetlerine şüpheyle yaklaştığı ifade edilmektedir. (TMH, June 1922: 210).

1922 Ekim ayında James L. Barton ile yapılan bir röportaj "Dr. Barton'dan Türkiye Krizi Üzerine" adıyla yayımlandı. Yazıda *"Mustafa Kemal, şimdi Anadolu'yu yabancı kontrolünden arındırdığına ve Milliyetçiler her türlü dış müdahaleye karşı iddialı bir tavır takındığına göre, Türkiye'deki Amerikan misyonerinin geleceği ne olacak?"* diye soruluyordu. Barton'un oldukça iyimser bir şekilde cevapladığı söylenen röportajdaki ilk soru Amerikalı misyonerlerin Türkiye'de güvende olup olmadığı idi. Barton; *"Türkiye'deki misyonerlerimizin kişisel güvenliği konusunda endişe etmek için bir nedenimiz olduğuna inanmıyorum. Yunanlılara karşı kazandıkları kayda değer zafer ve Müttefiklerin iş birliği yapmamaları nedeniyle kazandıkları prestijle harekete geçen Türkler tarafından ülke dışına gönderilebilirler, ancak Türkler Amerikalılara kasıtlı olarak zarar vererek Amerika Birleşik Devletleri'ni düşman haline getirme riskine girmeyeceklerdir. Amiral Bristol'un sadakatine ve enerjisine güvenebiliriz, eğer baskı uygulamak gerekirse, Amerikalıları korumak için Türk yetkililere mümkün olan tüm baskıyı uygulayacaktır."* diyerek cevaplandırmıştı. Türkiye'deki koşullar mevcut raporların gösterdiği kadar ciddi mi? şeklindeki soruyu ise Barton verdiği cevapta; Türkiye'deki Amerikalı misyonerlerin güvenliği konusunda endişe duyulmasına gerek olmadığını, Türklerin Amerika Birleşik Devletleri'ni düşman yapma niyetinde olmadıklarını ve Amerikan sermayesinin ülkede kaynakları geliştirmesi ve refahı artırması için umutlu olduklarını belirtmiştir. Amerikan misyonerlerinin bir asırlık çabaları ve misyonerlerin özellikle son altı yılda yürüttükleri yaygın yardım çalışmaları sayesinde, Türkiye'deki insanların Amerika'yı iyilik ve merhametle özdeşleştirdiklerini vurgulamıştır. Türkiye'de Amerikan misyonerlerinin çok sayıda sadık dostu bulunduğunu ve bu durumun Kemalistlerin askeri başarılarıyla değişmediğini hatırlatan Barton; *"Mustafa Kemal, zaferin ilk coşkusuyla, uygulanması halinde misyonerlik faaliyetlerine büyük zarar verecek kararname çıkarabilir, ancak bunların uygulanmasında güçlü bir muhalefetle karşılaşacaktır. Kemalistleri Amerikalılara ve onların Türkiye'deki çıkarlarına karşı açık eylemlerde bulunmaktan alıkoyacak pek çok güçlü etki vardır."* diyordu. Amerikan Board Türkiye'den çekilmek zorunda kalacak mı? sorusuna ise "ben öyle düşünmüyorum" diyerek cevaplandırmıştır. Belki çalışma yöntemlerinde değişiklikler yapmak zorunda kalabileceklerini ancak 1.200.000 nüfuslu İstanbul'un bile uluslararası bir şehir olarak misyonerlerin faaliyetleri için yeterli olabileceğini söylemiştir. Kemalistler İstanbul'a tam yetkiyle dönseler bile, Yakın Doğu'da Hristiyan çalışmaları için büyük ve etkili bir alan kalacağına inandığını söyleyen Barton, şimdiye kadar kapalı olan Transkafkasya ve Kürdistan halkının daha önce hiç olmadığı kadar ulaşılabilir durumda olduğunu, misyonerlik çalışmaları için bu bölgelerin verimli birer alan olduğunu vurgulamıştır. Güneyde Araplar ve Suriyeliler, kuzeydoğuda Ermeniler, Gürcüler, Tatarlar, Kürtler ve Ruslar, kuzeybatıda Yunanlılar, Arnavutlar, Sırp ve Bulgarlar tüm bu halkların Batı'daki Hristiyanların dikkatini çekmesi gerektiğini söylemiştir. Peki ya antlaşma hakları? Türkiye'de kapitülasyonlar ve imtiyazlar hala geçerli mi? sorusuna ise özetle şöyle cevaplandırmıştır:

“Kapitülasyonlar ve imtiyazlar, Türk Sultanları tarafından ilan edilen yabancıların ülkeye girip faaliyet gösterebileceği hak ve imtiyazları tanıyan kanunlardı. Bunlar, Hristiyan devletlerle yapılan anlaşmaların yerini aldı. Misyonerlik çalışmaları da bu düzenlemeler altında yürütüldü. Ancak savaş patlak verdiğinde, Türkiye'deki iktidar partisi kapitülasyonları kaldırdığını duyurdu. Bu karara karşı çıkan yabancı elçilikler, kapitülasyonların tarafların rızası olmadan feshedilemeyeceğini savundu. Dışişleri Bakanlığımız, Amerikalıların Türkiye'deki haklarının kapitülasyonlar tarafından belirlendiğini ve bunların yerine geçecek tatmin edici bir düzenleme olana kadar da geçerli olacağını sürekli olarak teyit etmektedir.” Yeni Türkiye’de eğitim ve ibadet özgürlüğünün nasıl olacağı sorusuna ise Barton verdiği cevapta iktidarda olan Milliyetçi Hükümet’in, Müslümanlara yönelik çalışmalara karşı radikal bir tavır alacağına dair işaretler olduğunu söylüyordu. Türk gazetelerinde yayımlanan makaleler ve etkili Müslümanların sözlerinden hareketle, Müslümanları Hristiyan etkilerinden korumak için gayret edeceklerini anladıklarını söyleyen Barton, ayrıca, Amerikan okullarında ve kolejlerinde Türklere Hristiyanlığın öğretilmesini yasaklayan yasaların çıkarılmasıyla yeni ve alışılmadık bir Müslüman fanatizmi dalgası olabileceğine dikkat çekiyordu. Ancak, Ermenilere, Rumlara ve Suriyelilere Hristiyanlık öğretilmesine veya kendi kiliselerinde ibadet etmelerine müdahale etmeyeceklerini düşündüğünü ifade ediyordu. Son olarak Türklere yönelik misyonerlik faaliyetleri için en iyi yöntem ne olacaktır? sorusunu ise Barton şöyle cevaplıyordu: “Bence Türkiye'deki Müslümanlara yaklaşmak için kullanılacak dört yol sırasıyla (1) tıbbi çalışma, (2) basın, (3) sosyal hizmet ve (4) eğitim olacaktır.” (TMH, October 1922: 379-381). James L. Barton ile yapılan röportaj, Türkiye'deki Amerikan misyonerlerinin geleceği üzerine değerlendirmeler içermesi bakımından önemlidir. Röportajda, Türkiye'deki misyonerlerin kişisel güvenliği konusundaki endişelere karşın, Amerikan sermayesinin ülkede kaynakları geliştirmesi için umutlu bir atmosfer olduğu belirtilmiştir. Mustafa Kemal'in zaferinden sonra ortaya çıkabilecek olası zorluklara karşı ise Amerikan misyonerlerinin güçlü bir destek ve koruma bulacağını vurgulaması dikkat çekicidir. Barton, Kemalistlerin askeri başarılarına rağmen Amerikan misyonerlerinin Türkiye'deki etkinliklerinin devam edeceğine inandığını belirtmiştir. Ayrıca, kapitülasyonların kaldırılması konusunda da Amerikalıların haklarının geçerli olduğunu vurgulamıştır. Barton, dönemin siyasi ve sosyal atmosferin etkilerini, Amerikan misyonerlerinin durumunu ve Türkiye'deki Hristiyan faaliyetlerinin geleceğine dair düşüncelerini bir misyoner perspektifinden sunmaktadır.

Misyonerlerin bundan sonraki odak noktasını Türkiye’deki misyonerlik faaliyetlerinin ne olacağı konusu oluşturuyordu. Mustafa Kemal'in; Türkiye'yi dünyanın ileri medeniyetlerinden ayırma eğiliminde olmayacağına inanıyorlardı. Ancak Türkiye'nin başka inanç ve milletlerden insanları akıllıca ve iyi bir şekilde yönetebileceğini dünyaya kanıtlayana kadar da bir hükümet olarak uluslararası alanda tanınmayacağı tehdidinde bulunuyorlardı. Amerikan misyonerlik kurumlarının geleceği hakkında ise Türkiye'nin Amerika ile dostane bir anlaşma istediği sürece Amerikan misyonerlerini dışarıda tutma amacında ısrar edemeyeceğini düşünüyorlardı. Üstelik kendi Amerikan hükümetlerinin de bu tür bir konuda boyun eğmeyeceğine inanıyorlardı. (TMH, November 1922: 424).

Sonuç

American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) misyonerleri Osmanlı İmparatorluğu'ndaki faaliyetlerine ve özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki siyasi değişimlere büyük önem vermişlerdir. Faaliyetlerini büyük oranda genişlettikleri bir dönemin kapanması, yeni dönemin belirsizlikleri misyonerlerin Anadolu’da başlayan Millî Mücadele hareketini dikkatle takip etmelerine yol açmıştır. *The Missionary Herald* dergisinin bu dönemdeki yayınları, raporları ve değerlendirmeleri incelendiğinde özellikle Mustafa Kemal'in liderliğindeki Türk milliyetçi hareketinin yükselişi ve buna bağlı olarak yaşanan siyasi değişimlere odaklandıkları görülmektedir. Türkiye'deki siyasi durumun belirsizliği, İstanbul hükümeti ile Millî Mücadele hareketi arasındaki çatışma ve antlaşma sürecindeki belirsizlikler endişe ile karşılanmıştır.

Anadolu'daki mücadele devam ederken misyonerlerin en önemli talepleri bölgedeki Amerikalıların ve Amerikan mülklerinin korunmasına dair garantileri temin edebilmektir. Faaliyet gösterdikleri bölgede etkili olabilmek, misyonerlik faaliyetlerini sürdürebilmek ve güvenliklerini sağlayabilmek adına misyoner Annie T. Allen'in Mustafa Kemal ile görüşmesi bu minvalde değerlendirilmelidir. *The Missionary Herald* dergisinde yer alan yazı ve makalelerde Millî Mücadele dönemi ile ilgili olarak dikkat çeken bir başka husus Sevr Antlaşması'nın Türk milliyetçileri, özellikle de Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edilmesinin mümkün olmaması idi. Misyonerler, antlaşmanın Türk halkı arasında büyük bir tepkiye neden olduğunu ve Milliyetçilerin bu şartları kabul etmeyeceklerini düşünüyorlardı.

ABC FM dışişleri sekreteri olarak görev yapan, öncesinde Osmanlı coğrafyasında misyonerlik görevi yapmış bulunan James L. Barton'un *The Missionary Herald* dergisinde Türkiye ve Mustafa Kemal hakkındaki makaleleri de dikkat çekicidir. Barton'un "İhtiyaç ve Çağrı" başlıklı yazısı, Avrupa'da devam eden savaşın yarattığı sıkıntılara odaklanarak, bölgedeki siyasi durumu ele almaktadır. Barton, Fransa'nın Türkiye'deki politikaları, Sevr Antlaşması'nın reddi ve Mustafa Kemal'in liderliğindeki Türkiye'nin durumu hakkında eleştirel bir bakış sunmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin çeşitli etnik gruplarının durumuna ve Amerika'nın müdahil olma gerekliliğine vurgu yaparak, uluslararası tartışmalara katılımın önemini vurgulamıştır. Barton, Amerikan misyonerlerinin Türkiye'deki geleceğine dair iyimser bir görüş sunarken, bölgedeki siyasi belirsizliklere ve çatışmalara dikkat çekmektedir. 1922 Ekim ayında James L. Barton ile yapılan röportajda ise, Mustafa Kemal'in liderliğindeki Milliyetçi Hükümetin zaferinden sonra Türkiye'deki Amerikan misyonerlerinin geleceği değerlendirilmiştir. Türkiye'de yaşanabilecek zorluklara karşı Amerikan misyonerlerinin güçlü bir destek ve koruma bulacaklarına inandığını belirtmiştir. Barton, Kemalistlerin askeri başarılarına rağmen Amerikan misyonerlerinin Türkiye'deki faaliyetlerinin devam edeceğine inandığını ifade etmiş, kapitülasyonların kaldırılması konusunda Amerikalıların haklarının geçerli olduğunu vurgulamıştır. Röportajda, dönemin siyasi ve sosyal atmosferi, Amerikan misyonerlerinin durumu ve Türkiye'deki Hıristiyan faaliyetlerinin geleceği bir misyoner perspektifinden değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

(1891). "American Board of Commissioners for Foreign Missions", *The Encyclopedia Of Missions. Descriptive, Historical, Biographical, Statistical*, Vol. II, Edited by Rev. Edwin Munsell Bliss, Vol. II, New York, Funk and Wagnalls, London.

(1891). "Turkey", *The Encyclopedia Of Missions. Descriptive, Historical, Biographical, Statistical*, Vol. II, Edited by Rev. Edwin Munsell Bliss, Vol. II, New York, Funk and Wagnalls, London.

(1950). *Letters of the American Missionaries (1835-1838)*, Edited by D. J. Kotze, The Van Riebeck Society, Cape Town.

(1998). *The Brainerd Journal A Mission to the Cherokees (1817-1823)*, Edited by Joyce B. Phillips and Paul Gary Phillips, University of Nebraska Press, Lincoln and London.

(2015). *Osmanlı'da İki Amerikalı Misyoner: Levi Parsons ve Pliny Fisk'in Anadolu ve Kudüs Seyahat Raporları (1819-1825)*, Haz. Ayşe Aksu, Dergâh Yayınları, İstanbul.

American Board Archives, Guide; the Digital Library for International Research (DLIR): <http://dlir.org/arit-american-board-archives-guide.html> (Erişim Tarihi: 11.11.2023)

American Board of Commissioners for Foreign Missions (1821-1934), *The Missionary Herald*, Boston: Published for the Board by Samuel T. Armstrong.

CHAMICH, M. (1827). *History of Armenia: From B.C. 2247 to the Year of Christ 1780, Or 1229 of the Armenian Era*, Vol. I-II, Bishop's College Press, Calcutta.

DWIGHT, H. G. O. (1850). *Christianity Revived in the East*, Baker and Scribner, New York.

- HENZE, P. B. (1984). "Ermeni Şiddetinin Kökeni", *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı (17-18 Nisan 1984)*, Ankara: 173-193.
- İSKEFİYELİ, Z. (2013). "Bir Amerikan Misyonerinin Balkan Savaşı Analizi", *Gazi Akademik Bakış*, 6 (12): 135-156.
- İSKEFİYELİ, Z. (2013). "Misyonerliğe Adanmış Bir Ömür: Joseph Kingsbury Greene", *History Studies: International Journal of History*, 5/4: 281-300.
- İSKEFİYELİ, Z. (2017). "Misyoner Penceresinden Antep'e Bakmak: Amerikan Board ve Missionary Herald Dergisi", *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu Milli Mücadele Döneminde Gaziantep*, Yayınlanmamış Bildiri.
- İSKEFİYELİ, Z. (2019). "Amerika'da Büyük Uyanış ve Amerikan Board (ABCFM) Misyoner Teşkilatı'nın Kuruluşu", *4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (14-17 Şubat 2019/Yalova)*, UBAK, *Bildiri Tam Metin Kitabı Sosyal Bilimler*, Ankara: 15-30.
- KAYA, T. (2019). "Abd Birinci Dünya Savaşı Sırasında Neden Osmanlı Devleti'ne Doğrudan Savaş İlan Etmedi? Amerikan Gizli Belgeleri Üzerine Bir İnceleme", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIX/39: 533-562.
- KOCABAŞOĞLU, U. (2000). *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika: 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- KURAT, Y. (1984). "Mustafa Kemal'in Londra'da Bekir Sami'ye Talimatı (İngilizler Tarafından Ele Geçirilen ve Çözülen Şifreli Telgraf)- Londra Konferansı'nın Bu Bilgilerin Işığında Yeniden Değerlendirilmesi (21 Şubat- 12 Mart 1921 ve İvedi Sonuçları)", *Belleten*, 48 (189-190): 89-94.
- LYBYER, H. (1924). "America's Missionary Record in Turkey", *The Current History Magazine*, 19:5: 802-810.
- MIRAK, R. (1983). *Torn Between Two Lands, Americans in America (1890 to World War I)*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- PHILLIPS, C. J. (1969). *Protestant America and the Pagan World: The First Half Century of the American Board of Commissioners for Foreign Missions (1810-1860)*, Harvard University Asia Center.
- SMITH, E. (1833). *Researches Of The Rev. E. Smith And Rev. H.G.O. Dwight in Armenia : Including A Journey Through Asia Minor, And into Georgia And Persia, With A Visit To The Nestorian And Chaldean Christians Of Oormiah And Salmas*, Crocker and Brewster, Boston.
- TEVETOĞLU, F. (1987). "Mustafa Kemal Paşa- Genelar Harbord Görüşmesi Tanık ve Tercümanı: Prof. Hulûsi Y. Hüseyin (Pektaş)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, IV (10): 197-207.
- YAVUZ F. (2019). "Amerikan Protestan Misyonerliği'nin Anadolu'da Teşkilatlanmasına Bir Örnek: Antep Misyonu'nun Kuruluşu (1848)", *History Studies*, 11(6): 2067-2085.
- YAVUZ, F. (2015). "Osmanlı Amerika İlişkilerinde Bir Krizin Analizi: Anna Melton Hadisesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, 8 (41): 648-664.
- YAVUZ, F. (2016). *II. Abdülhamid Döneminde Bir Amerikan Elçisi Alexander Watkins Terrell*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.
- YAVUZ, F. (2020). "Osmanlı Coğrafyasında Çalışma İzni Verilen İlk Kadın Doktor: Protestan Misyoner Mary Pearson Eddy", *Türkistan'dan Anadolu'ya Tarihin İzinde*, Prof. Dr. Mehmet Alparğu'ya Armağan, Ed. Zeynep İskefiyeli, Muhammed Bilal Çelik, Cilt. 2. Nobel Yayınları, Ankara: 1064-1075.
- YETKİNER, C. (2008). "İstanbul'da Bir Cemaatin Doğuşu: William Goodell ve Amerikan Protestan Misyonu", *Akademik ORTA DOĞU*, 3 (1): 133-164.
- YILDIZ, Ö. (2015). *Anadolu'da Amerikan Misyonerleri*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

YÜCEL, İ. (2005). *Kendi Belgeleri Işığında Amerikan Board'ın Osmanlı Ülkesinde Teşkilatlanması*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

EK

The First President of the new Turkish Republic
MUSTAPHA KEMAL PASHA

EK 1 Mustafa Kemal Paşa'nın bu portresi The Missionary Herald Dergisi'nin 1923 yılında ocak ve aralık sayılarında yayınlanmıştır. Ocak sayısında resim kastedilerek "Bunu sergilemeyen Türk evi neredeyse yok" deniliyordu.